

VLAAMS DRIEMAANDELIJKS TIJDSCHRIFT VOOR ORNITHOLOGIE
JANUARI - FEBRUARI - MAART 2007 - JAARGANG 73 - NUMMER 1

België-Belgique
P.B.
ANTWERPEN X
3/1485

Natuur.oriolus

2006
in foto's

Fenologie
en klimaat

Katvogel nieuw
voor België

G. Driemans
2007

natuurpunt
Studie

Jaaroverzicht in foto's

De website www.natuurfotoalbum.be van Natuurpunt groeide recent uit tot een niet meer weg te denken medium. Er worden niet alleen veel foto's op gepost én bekeken, de site wordt ook gebruikt als determinatiegids. Vaak worden allerlei tips gegeven die al dan niet technisch van aard zijn.

De kwaliteit van de foto's is sterk toegenomen en het zou een gemiste kans zijn om hiervan niet enkele hoogtepunten te brengen. We brengen deze onder de vorm van een Jaaroverzicht, niet een zoveelste overzicht met foto's van alleen maar zeldzame soorten, maar een terugblik op enkele ornithologische 'mijlpaaltjes' die het jaar 2006 zo anders maakten.

Huismus *Passer domesticus*, Antwerpen-Linkeroever (Foto: Chris De Groof)

...and the winner is...

Op 4 en 5 februari 2006 telden de mensen massaal hun tuinvogels voor het laagdrempelige project "Voeren en beloeren". Niet minder dan 8120 gezinnen vatten post achter het keukenraam en noteerden vlijtig het aantal van elke soort op hun voederplaats. De koude bracht veel vogels naar de voederplaatsen, gemiddeld 43 per tuin. Met gemiddeld 5 exemplaren per tuin was de Huismus de talrijkste soort. Kort daarop gevolgd door de Koolmees *Parus major* (4,20 vogels per tuin) en de Merel *Turdus merula* (3,78 vogels per tuin). De meeste soorten bereikten hun maximale aantallen voor de laatste 6 jaar maar echt uitzonderlijk waren de aantallen voor Vink *Fringilla coelebs*, Keep *Fringilla montifringilla*, Boomklever *Sitta europaea* en Zwarte Mees *Parus ater*. De Merel was de soort het meest verspreid voorkwam, namelijk in 97 op de 100 tuinen in Vlaanderen.

Zwarte Roodstaart *Phoenicurus ochruros*, Kallo (Foto: Raymond de Smet)

Noodplan schouwvegertjes

Deze gekende 'gewone' broedvogel kreeg de nodige aandacht in het project. "Biodiversiteit in uw Gemeente", dat werd uitgevoerd door Natuurpunt Studie. De resultaten van dit project zijn te bekijken op de website van Natuurpunt.

De Zwarte Roodstaart krijgt het steeds vaker erg moeilijk met het vinden van een geschikte broedplaats: huizen worden namelijk steeds meer hermetisch dicht gemetseld. Met kleine ingrepen zoals het inbouwen van neststenen of het aanbrengen van nestkasten krijgen ze een aangenaam duwtje in de rug.

Dunbekmeeuw *Larus genei* met Kokmeeuw *L. ridibundus*, Knokke-Het Zwin, 09 tot 10 mei (Foto: Johan Buckens)

Avant-première net over de grens

Zelden worden nieuwe soorten voor België met voorspelling waargenomen maar bij deze elegante meeuw was dat duidelijk wel het geval. Op 6 mei verbleven er namelijk twee Dunbekmeeuwen in 'De Blikken' bij Groede, Zeeuws-Vlaanderen (Nederland). Dit maakte de Vlaamse waarnemer bijzonder alert voor deze soort. Guido Orbie was niettemin erg verast toen hij als eerste diezelfde twee vogels mocht ontwaren op Belgisch grondgebied: in Het Zwin in Knokke. Eén van deze exemplaren droeg een kleurring en die wees uit dat ze van Franse herkomst waren, meer bepaald van de Camargue, Bouches-du-Rhône. In Nederland, waar het eveneens om een nieuwe soort ging, werden in mei zo maar eventjes 12 exemplaren opgemerkt.

Noordse Nachtegaal *Luscinia luscinia*, Kessenich-Koningssteen, 12 tot 21 mei (Foto: Chris De Groof)

Northern exposure

België kent reeds vele ringvangsten maar toch betekende deze waarneming een primeur... voor het eerst kregen we een zingende Noordse Nachtegaal op Vlaamse bodem. Tot nu toe kende Vlaanderen één veldwaarneming in het najaar.

Deze vogel liet zich bovendien uitstekend waarnemen, wat voor nachtegalen niet vanzelfsprekend is... Men kon in het veld zelfs vaststellen dat het om een vogel in zijn tweede levensjaar ging.

Visdief *Sterna hirundo*, Wenduine, 22 juni 2006 (Foto: Frank Snykers)

Genieten van de aandacht...

Deze sierlijke zeevogel doet het erg goed en weet zich daarmee in het middelpunt van de belangstelling te plaatsen. De combinatie Visdief-Sterneneiland klikt en net daarom stonden de webcams een broedseizoen lang op de kolonie gefocussed.

Zelfs in het binnenland kent men de soort nu. Besef daarbij dat deze broedvogels dagelijks voedselvluchten maken van vaak meer dan 70 kilometer om met één enkel visje in de snavel terug de broedplaats in de Antwerpse haven te trekken. Of die lange vlucht altijd de moeite is, is voor velen een intrigerende vraag...

Kortbekzeekoet *Uria lomvia*, Beerse/Lille-Visbeekvallei, 04 augustus (Foto: Bart Heirweg)
Stuntvogel van het jaar!!

Je zal maar door de Visbeekvallei in Beerse wandelen en er in hartje zomer een springlevende Kortbekzeekoet in de wei aantreffen... dat overkwam landbouwer Rudy Smans op 4 augustus! Het is de eerste zomerwaarneming van een levende vogel van deze hoogarctische broedvogel en meteen ook onze eerste waarneming voor het binnenland. Na een korte revalidatie in het VOC van Oostende, werd hij op 15 augustus gelost... in de Noordzee weliswaar..

Boerenzwaluw *Hirundo rustica*, Torhout, 31 augustus (Foto: Danny Minne)
HELP!!... Maar hoe??

De Boerenzwaluw is onze enige zwaluw die niet in kolonieverband broedt. Ze zijn bijna volledig uit het straatbeeld verdwenen en slechts hier en daar weet een broedpaartje stand te houden in een nog toegankelijke schuur of stal. Dat de soort meestal binnenshuis broedt en omdat de toegang tot gebouwen vaak het grote probleem is, maakt dat soortgerichte projecten met kunstnesten niet evident zijn en in slechts weinige gevallen op succes uitdraaien.

De Boerenzwaluw is dan wel de bekendste zwaluw, maar meteen diegene die zich veruit het minst gemakkelijk laat helpen van de drie...

Grauwe Franjepoot *Phalaropus lobatus*, Kieldrecht-Puttenpas, 9 tot 12 september (Foto: Chris De Groof)
Door het oog van de naald

Ongetwijfeld staat de fotoreportage die we u voorschotelden in *Natuur.oriolus* 72 (3): 114 nog vers in het geheugen gegrift. Deze kleine steltloper, die vrijwel constant op het water foerageert, zag de klauwen van een Boomvalk *Falco subbuteo* meermaals binnen grijpafstand aan zich voorbij schampen. Korte vluchtjes, paniekerige duikpogingen en het verschijnen van een behulpzame Kokmeeuw *Larus ridibundus* zorgden ervoor dat dit aibare vogeltje aan de dood ontsnapte. In Groot-Brittannië zag een grote groep vogelkijkers ooit hoe zo'n beestje de diepte werd ingetrokken door een Snoek *Essox lucius*... de franjepoot kwam nooit meer boven.

Graszanger *Cisticola juncidis*, Heist, 17 september 2006 (Foto: Chris De Groof)

Verhaal van een kleine overwinnaar

Vroeger noemden we hem de Waaierstaartrietzanger... De naam Graszanger is niet zo'n mondvul. Ruigtes en opgespoten terreinen worden tegenwoordig in één adem met de soort uitgesproken en het grootste West Europese bolwerk van de soort bevindt zich dan ook in het havengebied van Zeebrugge. Als er twee vogelsoorten zijn die hopen op klimaatsopwarming dan zijn het wel de Graszanger en de Cetti's Zanger *Cettia cetti*. Terwijl het 'zipje' (cfr. zijn roep) vroeger een uitgesproken 'hoogzomersoort' was, slaagt onze broedpopulatie er in toenemende mate in om hier nu ook te overwinteren.

Bladkoninkje *Phylloscopus inornatus*, Nieuwpoort-Ideëntuin, 11 tot 13 oktober (Foto: Rudi Debruyne)

One way ticket...??

2005 zorgde veruit voor het beste Bladkoninkjaar ooit in Vlaanderen. Verrassing alom toen duidelijk werd dat 2006 het tweedebeste jaar zou worden: in totaal werden ca. 90 exemplaren vastgesteld. Dit Siberische loofzangertje legt vele duizenden kilometers vooraleer het hier verzeild geraakt. Meer en meer hebben we de neiging om hem niet meer als dwaalgast te beschouwen. De schaarsheid aan winter- en voorjaarswaarnemingen en vooral het feit dat telkens uitsluitend jonge vogels opduiken, wijzen erop dat die mening onterecht is.

We mogen dan ook veronderstellen dat een Bladkoninkje doorgaans maar één keer in zijn leven verdwaalt...

Grote Zilverreiger *Casmerodius albus*, Kalmthout, 17 oktober (Foto: Glenn Vermeersch)

Gevestigde waarde

"Ik ben er geweest", moet de gemiddelde vis bij dit beeld denken. In de tachtiger jaren kende Vlaanderen slechts een tiental waarnemingen van deze grote witte reiger. Dat is nu enigszins veranderd... In het Midden Limburgs vijvergebied worden 's winters vaak concentraties van vele tientallen vogels waargenomen. In 2006 zag elke Vlaamse telpost wel één of meerdere van deze vogels overtrekken of pleisteren. Nu de Flevolandse broedpopulatie in 2006 de 150 paren oversteeg, moeten we alvast niet op zoek naar de oorzaak.

Kleine Alk *Alle alle*, Oostende, 2 november
(Foto: Johan Buckens)

Ruig maar kwetsbaar

Het was alweer enkele jaren geleden dat onze kustlijn gastheer mocht spelen voor de Kleine Alkjes.

In de noordelijke kolonies broeden ze in gigantische kolonies van soms miljoenen paren, wij zijn blij als we er enkele kunnen zien. De meeste Kleine Alkjes die bij ons verzeild geraken zijn stormslachtoffers: ze zijn meestal de uitputting nabij.

Deze 'badeendjes' zijn echter bijzonder gevoelig aan stress, waardoor ze —eens opgeraapt— het avontuur zelden overleven, en de mensen van het vogelasiel met de handen in het haar achterlaten...

Ooievaar *Ciconia ciconia*, Knokke-Zwin, oktober 2006 (Foto: Rudi Debruyne)

Zwart-wit succesduo

Enkele decennia geleden was de soort nog een vrij zeldzame verschijning boven Vlaanderen. Nu is het een vaste waarde geworden... je weet haast wanneer ze komen.

Samen met het Ooievaarsproject groeiden de groepen in grootte: ze zorgen haast voor een Bosporus-effect boven het vlakke Vlaanderen. Ook 2006 tekende weer voor enkele gigantische groepen, de grootste vlucht hield op 26 augustus halt in Olen en telde 141 koppen! De Zwarte Ooievaar *Ciconia nigra* doet het naar verhouding minder goed.

Hermelijn *Mustella erminea* doodt **Waterral** *Rallus aquaticus*, Uitkerkse Polders, 22 oktober
(Foto: Frank Snykers)

Niet voor iedereen weggelegd...

Je zal het maar zien gebeuren: een Hermelijn vangt vlak voor je neus een Waterral. Alles gaat snel maar je bent toch in staat het hele gebeuren op de gevoelige plaat vast te leggen. Dat zijn van die zeldzame en memorabele momenten die je 'live' maar één keer in je leven mag aanschouwen.

Het *déjà vu* gevoel moet dan ook bijzonder zijn geweest wanneer Frank Snykers op 19 december precies hetzelfde ziet gebeuren...op precies dezelfde plaats. De Hermelijn ziet er nu alleen iets witter uit.

Bovendien slaagt de waarnemer er voor een tweede keer in het gebeuren te fotograferen (zie www.natuurfotoalbum.be).

Kleine Rietgans *Anser brachyrhynchus*, Uitkerkse Polder, 9 november (Foto: Frank Snykers)

En daar zijn ze weer...

Wat zwaluwen betekenen voor de lente, betekenen de wilde ganzen voor de winter...
"De vriezegansen zijn er!!" is haast een Vlaams gezegde geworden...
Eén van die ganzen, de Kleine Rietgans, is onze Vlaamse wintertrots geworden. Zo snel en massaal als ze komen, vertrekken ze echter weer.
Is de winter niet streng genoeg, dan houden ze het hier al snel voor bekeken. Wil je het schouwspel niet missen, dan breng je best vroeg in de winter een bezoek aan de Uitkerkse Polders, het bolwerk bij uitstek voor deze soort.

Woestijntapuit *Oenanthe deserti*, Knokke-Het Zwin, 9 en 10 december (Foto: Kjell Janssens)

Pijp in... pijp uit

Het Zwin staat meermaals per jaar in de belangstelling, is het niet vanwege erg bijzondere soorten zoals de Dunbekmeeuwen of deze Woestijntapuit, dan is het omwille van Fraters *Carduelis flavirostris*, Strandleeuweriken *Eremophila alpestris* of... onze laatste overwinterende Bonte Kraai *Corvus corone cornix*.

De Woestijntapuit heeft de reputatie om niet schuw te zijn en ook deze vogel bevestigde die stelling. Meer dan eens vloog de vogel af op de aanwezige groep vogelkijkers en zette zich op enkele meters van de menigte.

Op de dag van de ontdekking moesten verschillende van de mensen noodgedwongen het water door om de plaats te bereiken. Diegenen die pas op de tweede dag konden afzakken naar Het Zwin, zagen de vogel enkele malen verdwijnen in een konijnenhol. De laatste maal dat hij dat deed, was naar later bleek om te gaan sterven. Twee uur later werd besloten om het hol te inspecteren en werd de levenloze tapuit opgeraapt...

Dwaalgasten moeten hun avontuur vaak met de dood bekopen, zelden gebeurt dat echter op zo'n confronterende manier.

Ijsduiker *Gavia immer*, Geel-Ten Aard, vanaf 10 december 2006... (Foto: Paul Cools)

Afscheid van een gevuld jaar...en van deze prachtige vogel...

Nooit eerder kreeg België het bezoek van zoveel Ijsduikers. Alleen al in december werden zeven exemplaren opgetekend. Veruit de meest fotogenieke was deze adulte vogel die in december steevast bij de zwaairom van Geel-Ten Aard verbleef. Het nieuws dat deze gigantische viseter op 7 januari in 'aanvaring' kwam met een vishaak was dan ook haast hartverscheurend. Met een haak in de keel en een zwaargewonde poot werd hij gerevalideerd in het Vogelasiel van Oostende. Het mocht niet baten...: op 1 februari blies deze supervisser zijn laatste adem uit...

